

MNE PREŽIŤ A VÁM PREČÍTAŤ...
(K 150. výročiu narodenia E. Maróthy-Šoltésovej)

EVA KRÁLIKOVÁ

Slovenské národné múzeum v Martine

V tomto roku sme si pripomenuli 150. výročie narodenia Eleny Maróthy-Šoltésovej, jednej z najvýznamnejších predstaviteľiek ženského hnutia na Slovensku v 2. pol. 19. a 1. pol. 20. storočia. Ale predovšetkým ženy – matky, manželky, oddanej národovkyne, ženy, ktorá dokázala osloviť nielen generácie svojich súputníkov, ale aj ďalších nasledovníkov. Spisovateľky, ktorej rozsahom nie veľké literárne dielo akoby symbolicky naplňalo slová nadpisujúce tento článok, slová presne vystihujúce žiaľ a bolesť matky, ktorá sa musí pozrieť do očí krutej reality smrti dvoch vlastných detí. Drobnej, krehkej výzorom, s veľkými múdrymi očami plnými bolesti, ale aj lásky, silnej vo svojej úzkosti, ktorú pretavila do obrovskej duševnej sily. Jej moc bola schopná mobilizovať spoločnosť, v ktorej sa pohybovala a ktorá si ju nesmierne vážila, citový náboj vlastných prežitkov uložených najmä na stránkach najznámejšieho románu *Moje deti* oslovil každého čitateľa. A nielen doma, ale aj v zahraničí. Veď toto knižné dielo bolo prvým zahraničným prekladom z našej literatúry (francúzština, taliančina), aj vďaka nemu bola E. M. Šoltésová zaradená ešte za svojho života medzi 25 najvýznamnejších žien Európy.

Jeden z jej súputníkov, dnes už významná osobnosť literárneho a politického života 1. pol. 20. storočia, Jozef Škultéty napísal: „... nás by odsúdili budúce pokolenia, keby sme jej nevzdali náležitej úcty...“

Slová, ktoré s odstupom viac ako polstoročia nestratili svoju aktuálnosť. Nemali by sme sa k nim vracáť len v čase jubileí, keď to akosi patrí k dobrým „mravom“, mali by mať trvalú platnosť. Veď osobnosť E. M. Šoltésovej si to zaslúži. Silou vlastnej vôle dokázala z malého mestečka v strede Slovenska, Turčianskeho Sv. Martina, kam sa presťahovala ako 20-ročná z rodnej Ľuboreče, osloviť a organizačne podchytiť národne orientovanú societu, ktorá po násilnom zatvorení Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií akoby strácala istotu ďalšej činnosti. Bola pri zrode prvého ženského spolku Živeny (1869), v ktorom do konca života pôsobila ako funkcionárka, angažovala sa pri organizačných prácach, cudzia jej nebola ani literárna činnosť či záujem o celospoločenské dianie. Jej súputníčkami, členkami „družiny“ pani Šoltésovej, ako ich nazval J. Škultéty, boli najvýznamnejšie ženy, „kto-